

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Philippi Ecclesiae Eystettensis XXXIX. Episcopi. De
Eivsdem Ecclesiae Divis Tvtelaribvs. S. Richardo. S.
Willibaldo. S. Wvnibaldo. S. Walpvrga. Commentarius
nunc primum evulgatus**

Philipp <Eichstätt, Bischof>

Ingolstadii, 1617

XIX. Templa & Monasteria Aichstadiana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70477)

suburbis constat. Indigenæ, ad humanitatem & pietatem propensi sunt, fastus & arrogantia expertes. Vitam, qua mercimoniis, qua opificiis, qua terræ cultura tolerant, præter illos, qui aulicis officiis funguntur, vel Canonorum Collegio, vel alicui Monasterio operam suam locant. Numerosum clerum habet, vt fieri assolet, vbi Episcopalis Ecclesia est.

CAPVT XIX.

Templa & Monasteria Aichstadiana.

Rimas tenet Templum primarium & cathedrale, à S. Willibaldo exstructum, & Deiparæ Virgini dicatum maius & laxius quàm templum eidem Matri consecratum, quod vnicum vasta illa in solitudine Willibaldus repererat, vt in Hodæporico Willibaldino dicitur. Posteritatem tamē Templum hoc sæpius mutarunt addendo, demendo, ornando, prout cuique successorum Willibaldinorum collibitum erat. Bruschius de Gerocho II. Episcopo. *Construxit magnificam Basilicam Aureatensem.* Idem de Heriberto Episcopo X V. *construxit ex imis fundamentis longè ampliorem & angustiore faciens summam Ecclesiam Aureatensem.* Gundaccarus secundus absoluit Turres summi Templi ab Antecessore suo Gebhardo inchoatas; idem coniunxit ripas Altimylæ ponte saxeo, qui etiamnum durat. Engelhardus XXIV. Episcopus reedificauit ex imis fundamentis summam Basilicam hodie adhuc conspicuam, cum choro S. Willibaldi ad occidentem; quem tamen successoris suo Hiltbrando absoluendum reliquit; qui & absoluit & in eo duos

Sacellanos instituit, quorum numerus postea auctus, ita ut chorus S. Willibaldi proprios Canonicos habeat, qui propriè S. Willibaldi & successorū Cappellani appellantur. Hinc Episcopo solenni ritu sacris operanti tanquam ministri & adiutores adsistunt. Rabano seu Rabanus XLVI. Episcopus *Monasterium Ecclesie cathedralis vetus & ruinosum* inter duos choros, videlicet inter chorum maiore D. Virginis, & chorū S. Willibaldi demolitus est; & patrem ipsius mediam propriis impensis instauravit, designatis certis redditibus, quorum subsidio pars altera perficeretur. Vbi per *Monasterium* intelligere videtur eam Templi partē, quam vulgò nauim vocamus. Denique alij alia in hoc templo vel repararunt, vel exornarunt, Sacellis, altaribus, picturis, & id genus aliis. A Templo primario disiungitur, sed spatio perquam pusillo Sacellum S. Ioannis, quod Reuerendissimus & Illustrissimus Princeps *Ioannes Christophorus*, Episcopus Eystettensis, vsibus Societatis Iesu deputavit, donec laxius & capacius Templum exstruatur.

II. Est Templum Parochiale D. Virgini sacrum, in quo Marquardus XL. Eystettensis Episcopus Canonicorū Collegium instituit, quod hoc etiam tempore exstat. Puto hoc Templum esse illud, vel saltem esse in loco, & subiisse in vicem illius, quod, ut supra ex Hodæporico Willibaldino dicebamus, S. Willibaldus ex vastatione Attilæ reliquum & relictum in illa vasta eremo, reperit.

III. Templum, sancti Spiritus in Xenodochio seu Hospitali ad ipsum Altimylæ pontem & litus. Ioannes III. hoc nomine, sed ordine L. Episcopus Eystettensis *construxit de novo*, inquit Bruschius, *Xenodochium*

chium Aichstadianum, ut pauperes & agroti haberent commodas habitationes. Nec mirandum, de Templo Leprodochij, aut communis cœmeterij extra ciuitatem in suburbio, quis enim nescit, his locis semper Ecclesias adiungi consueuisse? De priore Henricus Rebdorfensis in Annalibus. Anno M. CCC. XLVI. II. Kalend. Augusti obiit frater Henricus filius Gutæ (sic lego ex Codice Manuscripto) fundator domus leproforum extra muros Eystettenses, vir sanctæ vitæ & memoria recolenda.

Intra muros ciuitatis duo sunt Monasteria, alterum vetustius sanctimonialium ordinis D. Benedicti in editiore vrbis loco, vbi olim Templum S. Crucis stabat, quod postea trās latis Eychstadium S. Walpurgæ reliquitis, à S. Walpurga, vt & totum Monasterium, nomen accepit, cuius primus conditor & fundator est Otkerus seu Otkarius sextus Ecclesiæ Eystettensis Episcopus, tamen id postea ab Heriberto XV. Episcopo instauratum, amplificatum, & multis fundis ac prædiis locupletatum sit, non sine ope & opera Leodegarij seu Leutgarij Comitis Lechsmundij. Sub eodem Episcopo Heriberto Templū Walpurginum constructum est, & sub successore Gozmanno solenni ritu consecratum.

Prædicatores seu Ordinis D. Dominici Professores, Eychstadij sedem fixerunt sub Conrado huius nominis secundo Episcopo, pia liberalitate Sophia Comitissæ Hirsbergicæ, fratrumque Gebhardi & Gerardi Comitum Hirsbergenfium.

Accessit nuper admodum Collegium Societatis Iesu, cura & studio Reuerendissimi & Illustrissimi Præfulis ac Principis Ioannis Christophori à VVesterstetten, qui Collegium Willibaldinum iam antea pro Seminarij

minarij Professoribus ædificatum, Societati Iesu attribuit.

Extra ciuitatē ad Altimylam occurrit Marięstein, quasi dicas, *lapis seu saxum Marię*, Monasterium Monialium conditum à viris nobiles, præfidente Ecclesię Eystettenfi Wilhelmo L. I. Episcopo.

Paululum, si inde sursum ad Altimylam progrediaris, inuenies Rebdorffum Monasterium Canonorum Regularium S. Augustini, cuius conditor & primus fundator est Conradus XXIV. Episcopus Eystettensis. Nobilem in primis & manuscriptis Codicibus instructam Bibliothecam habet. Disciplinam huius Coenobij mirificè prædicat noster *Claudius Iaius*, vnus ex decem primis Patribus Societatis nostrę, in epistola quadam ad Ioannem Cochlæum, cuius ipsemet Cochlæus meminit in defensione Concilij Tridentini contra Caluinum.

In finibus suburbij orientalis fuit olim Monasterium Scotorū, cum Templo formæ cyclicæ & rotundæ, quod à Dominico sepulchro nomē habebat. Monasterium interiit; Templum stetit vsq; ad Illustrissimi *Ioannis Conradi* Episcopi Eystettensis præfultatum; cuius tempore, cum ruinam minaretur, euersum est, sed ea lege, vt eadem forma & magnitudine reparetur & reædificetur. Quod magnanimus ille Princeps morte abreptus cum nõ perfecisset, successoribus perficiendum reliquit.

Caussa, cur variis in locis Germaniæ Scotis Monasteria exstructa sunt, alia non est, quàm gratitudo Germanorum erga bene de se meritos: quia enim ex Hibernia, quæ antiqua Scotia appellabatur, & ex ipsa Britannia, cui Angliæ nomen est, (cuius Aquilonaris pars

pars hodie Scotia dicitur) varios diuini verbi concio-
 natores acceperant, æquum censuere, vt iisdem fixa
 & stabilia domicilia figerent, quò se, si fortè necesse
 foret, reciperent, & vnde in agrum Dominicum ope-
 rarij copiosi emitterétur. Qua de re audiamus Auen-
 tinum lib. 6. Annalium Boiorum. *Hibernia apud maio-
 res nostros sæcunda religiosissimorum doctissimorumq; vatũ
 fuit. Inde Columbanus, Chilianus & plerique alij in Germa-
 niam migrarunt, Scotos nunc nuncupant. Diuus hinc Ma-
 rianus cum sex condiscipulis Reginoburgium deuenit, in tem-
 plo extra mœnia urbis habitauit. Magnus eò gentilium eius
 numerus, beneficentia Boiorum prouocati, breui confluxere,
 intra mœnia, vt dixi, templum amplissimum bonorum ope-
 extruunt, ubi difficilioris religionis obsequio, castimoniarum
 abstinentia satis ardua, scribendo, docendo, maximam sibi
 gloriam conquirunt, spectatum satis magnum exemplum
 pietatis, non solum Boijs, sed & finitimis erant. Omnibus
 placebant, vno ore omnes omnia bona de ipsis dicebant, fama-
 que hac impulsus Henricus Dux Boiorum, Fasium veterem
 Romanorum Coloniam, quam nunc Viennam vocant, instau-
 rat, Scotis templum dicat. Sanctinum cum quatuor & viginti
 socijs Reginoburgio Viennam emigrare iubet. Valdobrunnus
 de Rauchs bouen Aichstadij suburbanum templum, rotũdum-
 que extruit; Gerardo cum condiscipulis Reginoburgio euocato
 tradit. Emericus quoque VVirzeburgensis Episcopus Maca-
 rium ad primè doctum, abstemiumq; è Boiaria accersit, eidem,
 atque Conphilosophis templum in vrbe condit, Gregorius &
 Charus primarius D. Petri Reginoburgensis Antistes, Conrado
 Casari, Gertrudi uxori eius à sacris fuere, ab hisq; Noreober-
 ge templum D. Aegidij accepere. Vbi post eos Dedanus, Capel-
 lanus Imperatoris Friderici I. à fundamento Scotis populari-
 bus suis Morasterium extruxit. Hæc Auentinus.*

Eius

Eiusmodi Monasterium Scotorum erat olim quoque Argentorati S. Thomæ Apostoli tutela clarum, & conditum, ut aiunt, à Florentio III. Argentinensi Episcopo, natione Scoto, hoc est, Hiberno, qui ex patria cum aliquot sociis Euangelicæ doctrinæ disseminandæ gratia venerat. Vide Guillimannum libro de Episcopis Argentoratensibus in *Florentio*. Postea tamen Monasterium hoc in Collegium Canonicorum vertit; & pluribus locis coenobia ista interiøre non solum vbi hæresis rerum moderatur habenas, sed & apud Catholicos, siue id acciderit penuria incolarum, siue neglectu religiosæ disciplinæ, siue alia de causâ. Etsi autem dubium non est, talia Xenodochia, seu diuersoria, seu hospitalia (sic enim nominantur etiam in vetustis monumentis) primitus ædificata fuisse præcipuè pro Hibernis, qui veteres Scoti erant, vel potius pro omnibus, qui ex Britânicis Insulis in Germaniam fidei propagandæ gratia se contulerant, posteris tamen temporibus soli Scoti iuniores, qui veterum Scotorum, hoc est, Hibernorum colonia sunt, & septentrionalem Albionis (quæ nunc Anglia) partem tenent, ius in Scotica Monasteria sibi vindicarunt, & hoc itidem æuo vindicant, neque vllum, nisi fallor, Hibernum aut Anglum suam in congregationem cooptarent. De Scotorum in Germania Monasteriis vide etiam Hundium in Metropoli Salisburgensi p. 266.

Nunc vallis planitie relicta, adscendamus in montem S. Willibaldi, vbi statim nostros in oculos incurret *Ars Willibaldina*, sedes Episcoporum Eystertensium, condita primùm à Bertholdo XLV. Eystertensium præfule. Quam successores amplificarunt, & ad eam, quæ hodie visitur, magnificentiam adduxerunt, potif-

potissimum Martinus à Schauumberg, Ioannes Conradus à Gemmingen, & qui hac ætate thronum S. Wilibaldi insidet, Reuerendissimus & Illustrissimus Presul & Princeps Ioannes Christophorus à VVesterstetten. Et quamuis mons ille totus Saxosus, fermè dixeram, Saxeus sit, ita tamē arte & industria excultus est, vt hortos amoenissimos, & in hortis omnis generis exoticos fructus, flores, plantas non desideres, vt non immeritò eximius poëta & Medicus Philippus Menzelius, Ioannem Conradum Episcopum alloquens cecinerit.

*Ingeniine tui felix pradiuitis vber
Ignorare potest, si quis saxa aspera dumis
Et Bilibaldiaci iuga verticis, alba pruinis
Respiciens penè assiduus, miretur agrestem,
Te subigente, loci genium mutasse, tuoq̃
Dadaleo cultu, nunc ferre, quod India mittit,
Alcinoi supraq̃ hortos, Pesti q̃, roseta.*

In Arce sacellum Aulicum erat, sacra supellectile valde opulentum, quod non ita pridem cum parte quadam Arcis deiectum est, vt capacius, amplius & augustius resurgat.

CAPVT XX.

*De viris doctis, qui Aichstadij
claruerunt.*

Non dubito, fuisse semper aliquos Aichstadij præstanti doctrina Theologica vel Iuridica viros, maximè cum superioribus sæculis illi etiam ab Episcopali tiara non excluderentur, qui ingenium seueriorum disciplinarum cultu perpoliissent; & titulis quoque ac honoribus Academicis insigniti essent.

k

essent.